

CYD-BWYLLGOR YMGYNGHOROL ARDAL O HARDDWCH NATURIOL EITHRIADOL LLŶN 29/03/2023

Yn bresennol:

T. Victor Jones (Cadeirydd) (Cyngor Cymuned Llanbedrog)

Aelodau: Y Cyngorwyr Gareth Williams, John Brynmor Hughes, Gareth Tudor Jones, Gruffydd Williams ac Angela Russell (Pencampwr Cefn Gwlad Cyngor Gwynedd) ynghyd ag Noel Davey (Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig), Brett Garner (Cymdeithas Pysgotwyr Llŷn), Jina Gwyrfai (Cyngor Cymuned Llanaelhaearn), Sianelen Plemming (Cyngor Cymuned Pistyll), Eirian Allport (Cyngor Cymuned Clynnog Fawr), Andrew Davidson (Prif Archeolegydd - Ymddiriedolaeth Archeolegol Gwynedd) a Molly Lovatt (Cyfoeth Naturiol Cymru).

Swyddogion: Bleddyn P. Jones (Swyddog AHNE Llŷn), Morus Llwyd Dafydd (Swyddog Prosiectau AHNE Llŷn), Kevin Roberts (Warden Cefn Gwlad – AHNE Llŷn) a Rhodri Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd datganiadau o ymddiheuriad gan Robert Parkinson (Ymddiriedolaeth Genedlaethol), Morgan Jones-Parry (Fforwm Mynediad Arfon a Dwyfor), Wenda Williams (Cyngor Cymuned Aberdaron), Einir Wyn (Cyngor Cymuned Llanengan), Euros Jones (FWAG Cymru), Lea Elin Connelly (Arweinydd Tîm Bioamrywiaeth), Sian Parry (Cyngor Cymuned Tudweiliog) a'r Cyngorwyr Dafydd Davies.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi.

3. MATERION BRYD

Atgoffwyd yr aelodau bod 'Llygad Llŷn', newyddlen flynyddol yr AHNE yn cael ei gyhoeddi dros yr wythnosau nesaf a gofynnwyd am gymorth yr aelodau i godi ymwybyddiaeth amdano.

Hysbyswyd yr aelodau bod Wyn Williams (Rheolwr Cefn Gwlad) yn ymddeol mewn rhai wythnosau. Cytunwyd i yrru diolchiadau aelodau'r pwyllgor ato cyn ei ymddeoliad.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod diwethaf o'r Cydbwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 27 Mehefin 2022, fel rhai cywir.

5. CYNLLUN GWEITHREDU ADFER NATUR

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Swyddog AHNE Llŷn er gwybodaeth i'r Aelodau. Eglurwyd bod cynllun gweithredu adfer natur yn weithredol ar draws awdurdodau lleol Cymru a bod ymgynghorydd wedi cael ei benodi er mwyn cynorthwyo i baratoi'r cynllun yng Ngwynedd yn unol â dyletswydd y Cyngor.

Adroddwyd bod cyfnod ymgynghorol y cynllun yn dechrau dros yr wythnosau nesaf ac anogir i'r aelodau gwblhau'r ymgynghoriad yn ogystal ag annog unigolion o fewn eu cymunedau i'w gwblhau.

Cadarnhawyd byddai'r holiadur ymgynghorol hwn hefyd yn cael ei ddsbarthu yn ystod Sioe Nefyn a gynhelir ar y 1af o Fai eleni er mwyn derbyn barn y cyhoedd ar yr argyfwng byd natur o fewn Gwynedd ac o fewn yr AHNE.

Rhannwyd nifer o safbwyntiau gwahanol am flaenoriaethau a phrosesau adfer natur a rhoddwyd sylw i amrywiol syniadau. Pwysleisiwyd yr angen i'r Aelodau gwblhau'r holiadur ymgynghorol er mwyn sicrhau bod eu safbwyntiau yn cael eu hystyried ar y cyd gyda safbwyntiau'r cyhoedd.

PENDERFYNIAD

Derbyn y wybodaeth a nodwyd yn yr adroddiad gan nodi sylwadau a godwyd yn y drafodaeth.

6. CYNLLUN STRATEGOL AR GYFER YR ECONOMI YMWELD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Swyddog AHNE Llŷn er gwybodaeth i'r Aelodau. Eglurwyd bod Cyngor Gwynedd wedi bod yn cydweithio gyda Pharc Cenedlaethol Eryri er mwyn creu cynllun strategol i wireddu gweledigaeth ac egwyddorion Cynllun Economi Ymweld Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035.

Adroddwyd bod effeithiau twristiaeth o ganlyniad i Pandemig Covid-19 wedi cynyddu'r effaith ar ddiwylliant ac yr amgylchedd. Ystyriwyd bod effeithiau pryderus i'r iaith, trafndiaeth ac economi wledig yn ogystal â thensiynau mewn rhai ardaloedd oherwydd niferoedd digynsail o ymwelwyr.

Cadarnhawyd bod Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo'r cynllun strategol yn dilyn cyfnod o ymgynghoriad o'r pryderon ar y cyd gyda Parc Cenedlaethol Eryri. Eglurwyd mai'r weledigaeth a osodwyd ar gyfer Cynllun Strategol Gwynedd ac Eryri yw 'Economi ymweld er budd a lles pobl, amgylchedd, iaith a diwylliant Gwynedd ac Eryri'.

Manylwyd ar egwyddorion ac amcanion y cynllun sef:

1. Dathlu, Parchu a Gwarchod ein Cymunedau, Iaith, Diwylliant a Threftadaeth.
2. Cynnal a Pharchu ein Hamgylchedd.
3. Sicrhau bod cymunedau Gwynedd ac Eryri'n cael mwy o fantais nac anfantais.

Cadarnhawyd bod copi llawn o'r cynllun strategol i'w weld ar wefan y Cyngor.

Mewn ymateb i ymholiad am rôl yr AHNE wrth weithredu'r cynllun, cadarnhaodd Swyddog AHNE Llŷn bod yr uned wedi bod yn rhan o grŵp tasg a oedd yn cydweithio i i'w baratoi. Er mwyn cael eglurder ar rôl yr AHNE wrth weithredu'r cynllun, bydd swyddogion yn trafod gyda'r Tîm Twristiaeth ac yna adrodd yn ôl i'r Aelodau.

PENDERFYNIAD

Derbyn y wybodaeth a nodwyd yn yr adroddiad.

7. PROSIECT TIRWEDDAU CYNALIADWY LLEOEDD CYNALIADWY

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Swyddog AHNE Llŷn er gwybodaeth i'r Aelodau. Eglurwyd mai gwybodaeth am brosiectau cyfalaf yn unig sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad ac bod nhw wedi cael eu ariannu drwy gynllun Tirweddau Cynaliadwy Lleoedd Cynaliadwy Llywodraeth Cymru.

Eglurwyd bod Tirwedd Dynodedig Cymru wedi cyflwyno prosiectau ar gyfer y cyfnod 2022-25. Manylwyd bod rhain wedi cael eu cyflwyno o fewn y themâu a osodwyd sef: Bioamrywiaeth ac adfer natur, Dad-garboneiddio, Cymunedau gwydn a gwyrdd a Thwristiaeth Gynaliadwy. Cadarnhawyd mai'r prosiectau ar gyfer AHNE Llŷn oedd:

- Cylchdaith Gyrn Goch
- Fan drydan Warden yr AHNE
- Tir Comin Rhos Botwnnog, Foel Gron Mynytho a Horeb/Mynytho
- Canolfan Lithfaen
- Gwelliannau Mynediad i safleoedd Mynydd Tir y Cwmwd, Porth Ysgo a Phorthor ar y cyd gyda Llwybr Arfordir Cymru.
- Terfynau Traddodiadol (waliau cerrig, cloddiau a gwrychoedd)
- Yr Awyr Dywyll

Soniwyd bod prosiectau eraill wedi cael eu datblygu drwy arian a dderbyniwyd gan Gyngor Gwynedd a Chyfoeth Naturiol Cymru. Trafodwyd gwaith cadarnhaol gyda gwirfoddolwyr yn ddiweddar i ail-sefydlu llwybrau a chodi sbwriel.

Nodwyd bod swyddogion yn gweithio i godi ymwybyddiaeth o'r AHNE megis drwy rannu diweddariadau ar y wefan, cyfryngau cymdeithasol ac yng nghylchgrawn 'Llygad Llŷn'.

PENDERFYNIAD

Derbyn y wybodaeth a nodwyd yn yr adroddiad.

8. Y GRONFA DATBLYGU CYNALIADWY

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Swyddog Prosiectau AHNE Llŷn er gwybodaeth i'r Aelodau. Adroddwyd bod £100,000 yn y Gronfa Datblygu Cynaliadwy ar ddechrau blwyddyn ariannol 2022/23 ac llwyddwyd i ddyrannu £92,149.52 ohono i brosiectau teilwng. Eglurwyd bod hyn yn arwain at tanwariant bychan o £7,850.48.

Cadarnhawyd mai'r prosiectau a gefnogwyd yn ystod y flwyddyn diwethaf yw:

- Amgueddfa Forwrol Llŷn
- Bws Fflecsi Llŷn
- Giât Mynwent Llandegwning
- Gŵyl R S Thomas
- Eglwys Newydd Aberdaron
- Arddangosfa Sarn
- Clwb Hwyllo Aberdaron
- Cae Chwarae Lithfaen
- Ffenestri Hafod Ceiri
- Arolwg Archeolegol Coedlan Carl

- Maes Parcio Aberdesach
- Melin Daron
- Sied Plas Carmel
- Hysbysfyrddau Cymuned Aberdaron
- Cyflenwyr Dosbarthu Bagiau Baw Cŵn
- Neuadd Abersoch.

Cadarnhawyd bod cyllideb i ariannu prosiectau dros gyfnod o ddwy flynedd yn hytrach na blwyddyn (rhwng 2023-25), os oes angen, gan bod cyllid o £100,000 ar gael ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 ac £100,000 arall wedi ei ganiatáu ar gyfer blwyddyn ariannol 2024/25.

Nodwyd bod canllawiau mwyaf diweddar Llywodraeth Cymru yn rhoi mwy o bwyslais ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac oherwydd hyn yn rhoi blaenoriaeth i brosiectau sydd yn cyd fynd â themâu 'adfer natur' a 'dad-garboneiddio'.

Pwysleisiwyd bod y gwaith o hyrwyddo'r cyfle i ymgeisio am grant o'r Gronfa Cynaliadwy eisoës wedi dechrau ac anogwyd yr aelodau i rannu gwybodaeth am y cyfleoedd ymhellach.

Rhodddwyd cyfle i aelodau Panel y Gronfa Cynaliadwy i sefyll i lawr er mwyn rhoi cyfle i aelodau eraill o'r Cyd-bwyllgor os dymunent.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn gan yr Aelodau:

- Bu i gynrychiolwyr Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig a Chyngor Cymuned Clynnog Fawr gynnig sefyll i lawr o Banel y Gronfa Cynaliadwy os oedd unrhyw un yn awyddus i fod yn rhan ohono.
- Ystyriwyd os oes modd denu sefydliadau gwahanol i fod yn aelodau o'r Panel er mwyn sicrhau trawstoriad eang wrth ystyried ceisiadau.

Mewn ymateb, nodwyd:

- Bod nifer o sefydliadau yn rhan o Aelodaeth y Cyd-bwyllgor hwn. Atgoffwyd bod aelodaeth y Panel yn aelodau'r Cyd-bwyllgor ac felly bydd unrhyw drawstoriad yn deillio o sefydliadau sy'n rhan o'r Cyd-bwyllgor.
- Diolchwyd i'r ddau gynrychiolydd am gynnig sefyll i lawr. Penderfynwyd ail-ymweld ag aelodaeth y Panel yng nghyfarfod nesaf y Cyd-bwyllgor er mwyn cynnal y drafodaeth ble mae mwy o'r cynrychiolwyr yn bresennol.

PENDERFYNIAD

a) Derbyn yr adroddiad ar Aelodaeth y Cydbwyllgor Ymgynghorol.

b) Ystyried aelodaeth Panel y Gronfa Datblygu Cynaliadwy yng nghyfarfod nesaf y Cyd-bwyllgor.

9. DYNODIAD AWYR DYWYLL

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Swyddog Prosiectau AHNE Llŷn gan nodi bod Uned AHNE wedi bod yn gweithio ers peth amser i ymgeisio am statws Awyr Dywyll Rhyngwladol ar gyfer Llŷn. Eglurwyd bod casglu data yn sialens fawr gan bod ardal AHNE Llŷn yn eang iawn. Manylwyd bod yr uned yn canolbwyntio ar ardal Pen draw Llŷn ar drwyn y penrhyn er mwyn derbyn y dynodiad Awyr Dywyll Rhyngwladol yn hytrach na'r ardal gyfan.

Cadarnhawyd bod Ynys Enlli wedi ei ddynodi'n Noddfa Awyr Dywyll ym mis Chwefror Eleni ac mai'r fan honno yw'r cyntaf yn Ewrop i dderbyn y dynodiad. Adroddwyd bod

newyddion o'r dynodiad yma wedi codi ymwybyddiaeth pobl am yr ynys ac ardal Llŷn ac gobeithir byddai dynodiad Awyr Dywyll yn fuddiol i ardal Pen draw Llŷn yn yr un modd.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn gan yr Aelodau:

- Holiwyd os yw'r mater hwn wedi cael ei drafod yng nghyfarfod Cyngor Cymuned Aberdaron.
- Manylwyd ar faterion eraill i'w hystyried megis diogelwch a'r angen i gael goleuadau penodo mewn rhai mannau o'r ardal.

Mewn ymateb, nodwyd:

- Bod y swyddogion yn gobeithio derbyn cefnogaeth y Cyd-bwyllgor i weithio tuag at gwblhau cais am Ddynodiad Awyr Dywyll. Cadarnhawyd nad oes unrhyw waith wedi cael ei gwblhau i weithio tuag at y dynodiad hwn ar hyn o bryd na unrhyw gais wedi cael ei gwblhau. Manylwyd bod ymgynghori gyda'r gymuned yn elfen bwysig o'r gwaith ac felly bydd trafodaethau yng nghyfarfodydd Cyngor Cymuned Aberdaron yn allweddol i weld os bydd y gymuned yn cefnogi'r bwriad i wneud cais am ddynodiad neu beidio.
- Sicrhawyd bod pob ymdrech yn cael ei wneud er mwyn sicrhau iechyd a diogelwch ym mhob sefyllfa. Trafodwyd bod Prosiect Nos yn cydweithio yn dda gydag amryw o fusnesau a sefydliadau i addysgu am lygredd golau a'r dulliau i'w leihau gan barhau i oleuo lleoliadau yn effeithiol.
- Ymhelaethwyd bod cydweithio clos yn digwydd rhwng yr Uned AHNE a swyddogion cynllunio Cyngor Gwynedd er mwyn gosod amodau sy'n ymwneud â goleuo ar geisiadau newydd pan fo'n addas. Eglurwyd er bod yr amodau hyn yn cael eu gosod mae diffygion recriwtio diweddar wedi arwain at lai o swyddogion gorfodaeth ac yn golygu bod rhai problemau yn parhau i godi.

PENDERFYNIAD

Derbyn y wybodaeth a nodwyd yn yr adroddiad a chefnogi bwriad yr Uned AHNE i weithio tuag at wneud cais am ddynodiad Awyr Dywyll i ardal Pen draw Llŷn, gyda ymgynghoriaeth â chymunedau Pen draw Llŷn.

Dechreuodd y cyfarfod am 4.00yh a daeth i ben am 5.05yh

CADEIRYDD